

II. Licet haec ita sint, nondum apparet, quare Deus non praevideat omnes actus liberos in suo aliquo absoluto decreto, quo non iam actum primum causae secundae, sed ipsum *actum secundum* praedefiniat.

possibilitas coniungendi utrumque extremum. Sit exemplum, ut rem ponamus ob oculum, in hac propositione: liberum arbitrium a Deo motum et excitatum potest dissentire, sumpta in *sensu diviso*, supponitur ex parte subiecti duplex compositio, altera arbitrii liberi cum motione et excitatione Dei actualiter afficiente liberum arbitrium, altera totius subiecti i. e. liberi arbitrii moti a Deo et excitati (compositio) cum potestate dissentendi; sed nullo modo importatur potestas coniungendi dissensum cum motione et excitatione divina. » Sensus ergo est: liberum arbitrium *quod est motum a Deo*, retinet potestatem dissentendi; sed non habet potestatem ut, dum est motum, actu dissentiat; impossibile enim est, ut efficax Dei excitatio et dissensus simul sint in eodem subiecto.

Discrimen inter hanc doctrinam a catholicis doctoribus propositam et doctrinam Iansenianam vel Protestantium veterum quoad libertatem arbitrii est maximum. Haeretici enim affirmant, liberum arbitrium motum a Deo non posse dissentire, quamvis posset non velle, imo non posset velle, si excitatum et motum non esset; atque ideo profitentur et affirment, *nullam esse sub gratia libertatem ad utrumlibet*. At doctores illi catholici tueruntur in voluntate, etiam dum excitatur a Deo, manere *integrę libertatem*. Modum vero quo libertas sub gratia praedeterminante se habeat, explicare conantur distinctione *sensus compositi* et *sensus divisi*, quae ipsis satisfacit; nobis autem videtur nullius valoris, nisi forte concedere velint esse in libera potestate hominis illam praedeterminationem habere, vel esse in eius libera potestate praedeterminationem, quae in actu primo proximo iam adest, reiicere et negare consensum, ut verum sit iuxta Conc. Tridentinum Sess. VI. cap. 5, quod homo non nihil agat inspirationem recipiens, « quippe qui illam abiicere potest. » Dissensus itaque inter catholicos theologos non est circa libertatem *an sit*, et ideo non est de dogmate definito; sed dissensus est circa libertatem *quomodo sit*, et de explicatione dogmatis. Sentimus nos in hac re cum Franc. Aravio Episcopo Segoviensi Ord. Praedicat. (T. II. in 1. 2. p. 468; vide Livin. de Meyer Hist. de Auxil. 1. II. c. 22.), licet eius doctrina de efficacia gratiae ex alio capite nostra non sit. « Quod quidam dicunt, ait Aravius, Deum voluntatem quoad exercitum ad primum actum determinare ita, quod in *sensu composito* nequeat in actu illum non prodire, licet in *sensu diviso* libere eum eliciat, mihi est parum probable; quia cum illa determinatio sit ab auctore naturae et sit proveniens ex *intrinseca* ipsius voluntatis natura, si illam admittimus, simpliciter et in omni sensu necessitare debet voluntatem ad illum actum. » Georgius Albertini Ord. Praedicat. verbis acrioribus

Huiusmodi praedefinitionum nomine nihil potest aliud intelligi, quam aeterna et absoluta Dei voluntas, ut creatura in tempore ad hunc aut illum actum libere se determinet. Hoc autem manifesto duo includit, complacentiam

quae referre non libet, disputat adversus illos theologos, excusat vero eos, quod « cum ventum fuerit ad obiectiones, pie et sapienter a suo systemate recedunt » (Orat. II. ad theologos Bañezianos et Lemosianos n. 40. 41; Dissertat. ad Dominicum Pelegrini n. 79.).

Ad illam distinctionem *sensus compositi* et *sensus divisi* quod spectat, optime intelligimus, non officere libertati impossibilitatem actus in *sensu composito* cum aliqua hypothesi pendente a libera voluntatis determinatione, e. g. in hypothesi, quod libere consentio gratiae excitanti, repugnat ut simul non consentiam; et quia Deus videt ipsum meum liberum actum consensus, repugnat pariter, ut sit divina visio mei consensus, et tamen consensus non sit; nisi enim consentiam, ut possum non consentire, Deus hoc ipsum videt. Si de *sensu composito* cum gratia efficaci agitur, formaliter ut est *gratia efficax* in actu secundo, supponimus hic doctrinam de natura gratiae efficacis et sufficientis. Videlicet in se spectata gratia est et dicitur efficax, h. e. habens virtutem efficiendi utique ab *intrinseco* et *ex sua entitate* (est enim stultum et nisi in puerilibus quorundam obiectib⁹ inauditum, quod aliquis theologus umquam senserit gratiam accipere vires a voluntate consentiente, cum contra gratia det vires voluntati ad consentiendum); in comparatione autem cum gratia sufficienti dicitur efficax non ex diversa entitate, quasi vero gratia sufficientis non esset virtute suā *intrinsecus* ordinata ad efficiendum; sed efficax et sufficientis gratia distinguitur in *actu primo*, quatenus cum illa iungitur praevisione liberi actus secundi ad quem ordinatur, cum haec vero iungitur praevisione liberi dissensus et proinde praevisione negationis actus secundi, ad quem gratia ex se ordinata est. Hoc ergo sensu si gratia efficax est et efficiens in actu secundo, quatenus per vires gratiae mihi communicatas libere actum elicio, quae gratia eadem esset mere sufficientis, si praevisionis esset dissensus, facile intelligitur cum gratia ontologice una et eadem posse vel coniungi consensum elicitem per vires gratiae, vel posse hominem dissentire dissensu elicito viribus corruptae naturae. Intelligitur pariter cum gratia, formaliter ut est efficax seu ut supponit factum mei liberi consensus, non posse non esse coniunctum consensum; quia si consensus est, non potest simul non esse: at vero illa hypothesis consensus est in potestate liberae voluntatis; unde ab ea pendet, ut vera sit potius hypothesis altera dissensus, quā positā gratia eadem iam non est efficax et efficiens in actu secundo, sed mere sufficientis. Hoc igitur modo faciliter intelligitur, in *sensu composito* cum gratia, formaliter ut supponit *efficax* h. e. coniuncta cum libero consensu, non posse simul stare actualem dissensum; hoc enim idem esset ac simul et secundum idem ponere consensum et dissensum. Quod nos intelligere non valemus in doctrina.

videlicet, ut talis actus fiat, et voluntatem absolutam efficiendi, ut creatura, dum se potest determinare ad diversa, ad hunc unum actum libera electione se determinet. Porro haec voluntas absoluta potest iterum intelligi tripliciter: theologorum, quos initio commemoravi, illud est, quod posita gratia efficaci et praedeterminatione inherente in anima ex ipsa gratiae natura repugnat non sequi consensum, sicut sola posita gratia ex natura sua sufficienti repugnat ut, nisi aliud accedit, actu sequatur consensus; et tamen dicimus libere consentire sub gratia efficaci, et libere non consentire sub gratia solum sufficienti, licet, ut gratia illa efficax vel eius parentia in nobis sit, nullo modo in nostra sit potestate. « Licet amor non possit ponni sine praedeterminatione ad ipsum, nec eius omissione sine positiva praedeterminationis parentia; tamen apud omnes Thomistas nec praedefinitio nec eius parentia continetur in potestate voluntatis, sed unice in Dei potestate, mediis quibus (i. e. per praedeterminationem vel ex adverso per eius parentiam) subordinat sibi voluntatem tam in amore quam in eius omissione. » Ita Illmns Montalban consentiente et collaudante Caietano Benitez l. c. §. 3. n. 35. Reveremur opiniones theologorum, quia tamen talis modus operationis gratiae in revelatione non proponitur credendus; sed agitur de explicatione dogmatis ab omnibus crediti, de explicatione inquam libertatis una cum necessitate gratiae ad quemvis actum supernaturalem, et quia explicatio suppetit alia, quae nobis longe melius cum revelatae doctrinae capitibus de libertate et gratia cohaerere videtur; non possumus praestare, quod postulat Bañez in 2. 2, q. 10. a. 1. concl. 3. docum. 3. Opp. T. III. p. 249. 250. ubi indicit theologos nobiscum fatentes se non posse intelligere libertatem arbitrii sub gratia et cum gratia, si haec ex sua insita natura ita est efficax, « ut non simul possint stare haec duo: iste homo recipit tale auxilium, et iste homo non convertitur. » Eos autem ita redarguit Bañez: « ad hanc ego objectionem responsurus nequeo satis mirari huiusmodi theologorum ignorantiam ne dicam temeritatem. Nam primum omnium debuissent credere, quod aiunt se non posse intelligere; credimus enim catholici mysterium Trinitatis, etiamsi non intelligamus. » At opinionem ab auctore propositam possunt quidem, quibus ea placet, defendere, et quibus non placet, possunt eam reiicere; credere autem illam ea fide, qua credimus mysterium Trinitatis, nemo potest. « Mirum plane est, inquit Aravius O. P. (l. c. n. 41.), quod quidam novitii theologi (tempore Aravii), quorum multi absque ullo examine suorum magistrorum sectantur placita, tantam sibi fidem velint haberi, ut indubitanter posteri theologi credere teneantur hunc Dei physicum humanae voluntatis praedeterminationivum concursum, cuius nec Concilia nec ss. Patres aliquando meminerunt, sed ab eis fuit quodam fallaci discurso confictus. » Vide etiam Alberthinum O. P. in Scholio 37. ad Volum. II. et ep. II. ad Dominic. Pelegriini c. 8. n. 37.

ita ut praecedat omnem scientiam tum medium, quid creature sub certis conditionibus esset libere actura, tum visionis, qua Deus intuetur ipsam iam liberam determinationem; vel ita, ut praelucente scientia media Deus absoluta voluntate disponat omnes creaturarum liberos actus antecedenter ad scientiam visionis; vel denique ita, ut non absolute velit tales actus existere, nisi dum in sua aeternitate videt creaturam sese ad eos libere determinantem. Hisce positis declarandum est, quomodo aeterna praedefinitio actuum liberorum intelligi possit aut non possit.

1° Affirmamus, nullos actus malos a Deo praedefiniri proprio sensu, non solum quoad moralem pravitatem, quod est fide certissimum; sed neque quoad ipsam entitatem physicam actuum. Quod enim Deus prohibet sub intentione irae suae et poenae aeternae, est ipse actus physicus, licet ratio, quare eum prohibeat, sit pravitas moralis ab eo inseparabilis. Atqui repugnat voluntas complacentiae in Deo ut fiat talis actus, et repugnat, Deum velle efficere, ut homo ad talem actum se determinet, a quo inseparabilis est pravitas moralis, et quem ideo Deus severissime prohibet. Ergo Deus nullos tales actus praedefinit proprio sensu. Sane peccator ipse non vult pravitatem moralem, nisi quatenus vult actum, a quo ea est inseparabilis. Cum ergo sine dubio blasphemum sit cum Calvino existimare Deum velle, ut fiat peccatum; nullo modo admitti potest, velle Deum, et imo motione efficaci praecedente praevisionem liberae determinationis humanae efficere, ut homo se determinet ad talem actum etiam physice spectatum, a quo ratio peccati est inseparabilis. Advertatur enim, non solum agi de actione externa sed de ipso actu deliberato voluntatis, ad cuius entitatem praedeterminari voluntatem absoluto antecedente decreto Dei, quidam affirmare non sunt veriti. Haec doctrina utique consequitur ex certo quodam modo intelligendi applicationem omnium causarum secundarum ad omnes actus etiam liberos per praedeterminantem concursum divinum; sed ipsa haec consequentia satis esset ad nos absterrendos ab admittendo principio illius concursus praedeterminantis ad omnes actus liberos.

Absolutae tali praedefinitioni actuum malorum etiamsi secundum physicam entitatem spectentur, opponimus monitum suavissimum Spiritus sancti. « Non dixeris: per Deum abest; quae enim odit, ne feceris. Non dicas: ille me implanavit ($\epsilon\pi\lambda\alpha\nu\eta\sigma\epsilon\gamma$); non enim necessarii sunt ei homines impii » Ecclesi. XV. 11. 12. « Suam itaque voluntatem homines faciunt non Dei, quando id agunt, quod Deo displicet » Conc. Araus. can. 23. cf. Trid. sess. VI. can. 6. « Numquam legimus in sanctis Scripturis: non est voluntas nisi a Deo, et recte non scriptum est, quia verum non est. Alioquin etiam peccatorum, quod absit, auctor est Deus, si non est voluntas nisi ab illo; quoniam mala voluntas iam sola peccatum est, etiamsi desit effectus » s. Aug. De spir. et litt. c. 31. Cf. S. Th. 1. 2. q. 9. a. 6; q. 80. a. 1.

Haec argumenta cum ceteris, quae pluribus referre non est huius loci (vid. orationem Ferdinandi Bastidae apud Liv. de Meyer Hist. de auxil. I. VI. c. 17.), nobis persuadent, ut dissentiamus ab iis theologis, qui hanc statuant propositionem. « Prima conclusio: Deus certo et infallibiliter cognoscit omnia peccata futura in decreto, quo statuit praedeterminare voluntatem creatam ad entitatem actus peccati, in quantum actio et ens est; et permittere malitiam moralem peccati seu peccatum ipsum, ut peccatum est, (1) non dando auxilium efficax ad illud vitandum » Didac. Alvarez de Auxil. dips. XI. n. 3.

2º Nihilominus permittit Deus peccata, et iis praevisis effectus quosdam vult, et ad sanctissimos fines sua inefabili providentia dirigere decrevit. « Deus tam bonus est, ut malis quoque utatur bene, quae omnipotens esse non

(1) Nescio, quid sibi velit haec *permisso malitia*; si enim Deus ipse aeterno suo antecedenti decreto vult, et in tempore praedeterminat entitatem deliberatae volitionis e. g. blasphemiae, haec volitio est ita intrinsecus mala, ut Deus ipse sua omnipotentia malitiam moralem ab ea separare non possit, quia non potest negare se ipsum suamque maiestatem, cui illa deliberata volitio essentialiter opponitur. Posita ergo entitate actus deliberati intrinsecus mali, nulla requiritur nec concipi potest positiva ulterior permisso, ut existat seu actui insit malitia moralis. Num forte loquemur de divina permissione, ut in triangulo tres anguli sint aequales duobus rectis?

sineret, si eis bene uti summa sua bonitate non posset » s. August. Op. imperf. c. Iul. I. V. c. 60. Permissio autem non est antecedens voluntas, ut fiat actio illa, in qua est pravitas peccati; sed ea ad sequentia revocatur. *Positive* Deus conservat creature facultates naturales et libertatem, eoque ipso ad omnes actiones, ad quas eius libertas extenditur, suum offert concursum et influxum, a quo omnis causa secunda in agendo pendet. Simul non vult sed prohibet, ut actionem in qua est perversio moralis, voluntas creata eligat; et ad non peccandum sufficientia offert et dat auxilia sive naturalis sive supernaturalis ordinis, quibus utendo saltem hic et nunc potest non peccare. *Negative* auxilia alia, si concessis creatura uti nolit, Deus non dat; sive propter demerita antecedentia; sive quia non alia exigit sapiens et ordinata providentia; sive quia Deus non tenetur in distributione gratiarum se accommodare creaturarum malitiae; sive, quod unum generatim omnia comprehendit, secundum consilia et iudicia sua semper sancta et iusta, nobis autem incompta et inscrutabilia. Haec autem omnia, conservatio libertatis, paratus concursus, negotio aliorum auxiliorum concessis sufficientibus, nondum sunt ipsa permisso, si per se considerentur, quatenus pertinent ad constitendum actum primum; sed sunt permisso, *quatenus una cum illis est praevision peccati*; vel in actu secundo, *quatenus concomitantur liberam peccantis determinationem*.

Omnis porro volitio, omne decretum, cuius effectus transiens est in tempore, in Deo est voluntas aeterna. Quaeritur ergo, utrum saltem decretum aeternum *permittendi* actus malos, si ii ex dictis non praedefiniantur, ita se habeat, ut in illo, antecedenti omnem praevisionem sive conditionatam sive absolutam liberae determinationis humanae, contineatur propria ratio, in qua Deus hos actus praesciat? Respondemus: in illis, quae pertinent ad actum primum constituendum, per se spectatis non est infallibiliter cognoscibilis actus peccati, ut constat ex dictis n. I. Cognoscit tamen Deus infallibiliter, ut inferius demonstrabitur, quem actum inter omnes possibles voluntas creata sub quavis hypothesi esset electura; non quasi actus secundus deter-

minatus contineretur cognoscibilis in actu primo vel in decreto pertinente ad actum primum; sed quia creaturam libere ita acturam esse, aliquod verum est, et omne verum, ut obiective se habet, subest scientiae infinitae. Unde facile concedimus, scientiam medium actus sub conditione futuri, conditione verificata evadere scientiam visionis actus absolute futuri. At hoc non significat videre actum peccati in aliquo decreto antecedente; sed eo res revocatur, quod Deus actum, sive qui foret sub conditione sive qui absolute erit, in ipsa veritate actus tamquam in termino cognoscit, cognitus alium, si creatura (ut potest) alium poneret.

Si tandem permissio spectatur, ut est in actu secundo et concomitans, huius sane permissionis decretum aeternum supponit iam in Deo cognitionem liberae determinationis creaturae. Non enim ita se habet haec permissio, ut Deus ratione prius decernat permettere in actu secundo peccatum, et inde tamquam ex causa sequatur visio peccati; sed dum Deus videt et licet videat creaturam donis naturalibus conservationis facultatum, libertatis, concursus divini, a quo in agendo pendet, libere velle abuti ad offendendum creatorem ac dominum suum; vult tamen haec dona non subtrahere (1), et auxiliis sufficientibus concessis non utenti

(1) Hoc et non alio sensu intelligendum esse putamus S.Th. 2. dist. 37. q. 2. a. 2. Ibi enim refellit eos, qui negant concursum Dei, ac si causa secunda solum ratione conservationis a Deo penderet, in agendo autem formaliter spectata esset independens. Unde ait: «non oportet, ut Deus ad malum cooperari dicatur, quamvis actionis illius causa sit, in qua malum consistit, secundum quod influit agenti esse, posse, et agere, et quidquid perfectionis in agente est» ibi ad 2. Quomodo per concursum «influat agenti ipsum agere», alibi saepe Angelicus declarat. «Quandcumque sunt causae multae ordinatae, effectus ultimus non sequitur causam primam in necessitate et contingentia, sed causam proximam; quia virtus causae primae recipitur in causa secunda secundum modum causae secundae. Effectus enim ille non procedit a causa prima, nisi secundum quod virtus causae primae recipitur in secunda causa; ut patet in floritione arboris, cuius causa remota est motus solis, proxima autem virtus generativa plantae. Floritio autem potest impediri per impedimentum virtutis generativa, quamvis motus solis invariabilis sit» 1. dist. 38. q. 1. a. 5. Sic ergo concursus divinus recipitur in causa secunda libera secundum modum causae secundae, h. e. ut eo libere uta-

alia adiutoria non concedere, quod est ipsum decretum permissionis peccati, ut paulo ante explicavimus. Atqui si haec ita habent, non in decreto permissionis videt Deus peccatum; sed dum actum peccati futurum in ipsa actus veritate cognoscit, decernit illum non impedire, seu quod idem est, permittere.

Consequenter igitur ad cognitionem actuum in ipsa obiectiva eorum veritate, vult quidem Deus absolute illos permittere; haec vero permissio non impedit, quominus Deus voluntate antecedente creatoris et salvatoris hominum, ac voluntate absoluta legislatoris eos actus nolit esse ac prohibeat. Propterea tota illa ratio permissionis neque consequens praedefinitio actuum dici potest; quamvis consequenter ad praevisionem praedefinitio permissionis, si ita appellare placet, possit admitti, quae tamen melius cum Suarezio (Opusc. de div. motione l. II. c. 7. n. 10.) nominaretur voluntas permissionis. Videlicet praedefinitio dici potest dupliciter, maxime proprie quidem voluntas absoluta antecedens praevisionem actuum liberorum creaturae, minus stricto sensu voluntas approbationis consequens praevisionem et solum antecedens existentiam actuum liberorum. Sensu priori nec actus peccati nec eius permissio praedefinitur; sensu altero non quidem actus peccati, sed tamen eius permissio dici potest praedefiniri.

3º Alia longe ratio est actuum bonorum praesertim supernaturalium, quos Deus voluntate approbationis vult, ut fiant a libera creatura, et voluntate efficientiae eam praevenit et adiuvat suis auxiliis suaque gratia, ut et possit et faciat. In his ergo praedefinitionem aliquo ex iis modis, quos supra memoravi, admittendam esse non est dubium. Unde tam frequens apud PP. praesertim apud Augustinum eiusque discipulos distinctio, quod Deus praescit et bona

tur, seu ut libere agat hoc vel illud, in quavis tamen actione dependat a concursu Dei, qui proinde, quatenus est aliiquid receptum in creatura, varius erit secundum variam liberam determinationem creaturae, quamvis, ut est in Deo, sit unus actus invariabilis, ipsum nempe divinum Esse seu divinus infinitus actus cum relatione ad extra, ubi termini possunt esse diversi sine mutatione in ipso actu Dei interno.